

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ДУ «ЦЕНТРАЛЬНИЙ МЕТОДИЧНИЙ КАБІНЕТ
З ВИЩОЇ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ МОЗ УКРАЇНИ»
ДВНЗ «ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ І. Я. ГОРБАЧЕВСЬКОГО МОЗ УКРАЇНИ»

МАТЕРІАЛИ
XIII Всеукраїнської науково-практичної конференції
з міжнародною участю

«АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЯКОСТІ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ»

**(з дистанційним під'єднанням ВМ(Ф)НЗ України за допомогою
відеоконференц-зв'язку)**

12–13 травня 2016 року
м. Тернопіль

У двох томах
ТОМ 1

Тернопіль
ТДМУ
«Укрмедкнига»
2016

Відповідальний за випуск: проф. А. Г. Шульгай

Актуальні питання якості медичної освіти (з дистанційним під'єднанням ВМ(Ф)НЗ України за допомогою відеоконференц-зв'язку) : матеріали XIII Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю (Тернопіль, 12–13 трав. 2016 р.) : у 2 т. / Терноп. держ. мед. ун-т ім. І. Я. Горбачевського. – Тернопіль : ТДМУ, 2016. – Т. 1. – 348 с.

використання ситуаційних завдань їх візуалізація: фотографії, моделі щелеп, протези, ортопедичні та ортодонтичні апарати, муляжі, мікропрепарати, рентгенівські знімки, результати комп'ютерної томографії тощо. Якщо студенти на кожному занятті вирішують ситуаційні завдання, значить, на кафедрі використовують кейс-технології. «Кейси» вирішують на занятті колегіального або внеаудиторно самостійно з наданням письмового звіту. Їх зручно використовувати, якщо у клініці в даний момент відсутні тематичні хворі. Як матеріал для розробки «кейса», можна використовувати амбулаторні карти та історії хвороби

конкретних хворих без надання, природно, їх персональних даних. У реєстратурі (архіві) проводиться їх відбір (з типовими варіантами перебігу захворювань і з різними варіантами ускладнень). Ксерокопії цих амбулаторних карт можуть використовуватися, як дидактичний матеріал на заняттях. До кожного клінічного випадку необхідно розробити завдання або питання.

Висновки. Розглянуті інтерактивні методи є, безперечно, перспективними та можуть бути з успіхом застосовані при навчанні різним стоматологічним дисциплінам для формування ключових професійних компетенцій.

УДК 378.147.227

ЕФЕКТИВНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ «MIND MAPPING» У ВИКЛАДАННІ МЕДИКО-БІОЛОГІЧНИХ І КЛІНІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Н. А. Ульянова, Л. В. Венгер, В. О. Ульянов

Одеський національний медичний університет

EFFICACY OF TECHNOLOGIES «MIND MAPPING» IN BIOMEDICAL AND CLINICAL DISCIPLINES TEACHING

N. A. Ulyanova, L. V. Venger, V. O. Ulyanov

Odessa National Medical University

В роботі досліджена ефективність застосування технології «Mind Mapping» при викладанні на кафедрах медико-біологічного та клінічного профілю. Досліджували академічну успішність за середнім балом, внутрішню і зовнішню мотивацію, ситуативну тривожність, досліджували суб'єктивну оцінку студентами ефективності застосування технології «Mind Mapping». Використання в навчальному процесі технології «Mind Mapping» підвищує успішність студентів при вивченні медико-біологічних та клінічних дисциплін. Покращується емоційний стан і вмотивованість студентів до навчання. Отримані дані обґрунтовують необхідність створення елективних курсів з інтерактивних інноваційних технологій навчання на першому курсі університету.

Ключові слова: академічна успішність, «Mind Mapping»

This paper investigated the effectiveness of the «Mind Mapping» technology in teaching in departments of biomedical and clinical profile. It was studied academic performance by an average mark, internal and external motivation, situational anxiety, investigated the subjective assessment of student's effectiveness of technology «Mind Mapping». The «Mind Mapping» technology in the classroom increases student success in studying of biomedical and clinical disciplines. It was set improvement of emotional state and motivation of students to studying. The data justify the need forelective courses of innovative interactive learning technologies in the first year of graduation.

Key word: academic performance, «Mind Mapping».

Вступ. Викладання офтальмології, як поміж тим і інших вузькоспеціалізованих дисциплін, пов'язане з декількома основними особливостями і труднощами. Патологія органу зору часто є проявом загальних або системних захворювань, що потребує інтегрованих знань з фундаментальних та інших клінічних дисциплін. При вивченні офтальмології студентами стоматологічного факультету часто виникають проблеми пов'язані з мотивацією до навчання. Проблемаю при викладанні офтальмології студентам міжнародного факультету часто є різний рівень базової підготовки [1].

Для ефективного вирішення зазначених проблем необхідне впровадження інноваційних методів та методик, в першу чергу, методів інтерактивного навчання [2]. Застосування інтерактивних методів навчання сприяє інтенсифікації та оптимізації навчального процесу, активізації розумової діяльності студентів, актуалізації опорних знань, індивідуалізації навчального процесу [3]. Так, застосування можливостей «кейс-методу» дозволяє в рамках розбору однієї ситуативної клінічної задачі відновити знання з відповідних тем фундаментальних дисциплін. Метод сприяє формуванню вмінь аналізувати проблему; формулювати, обговорювати та аргументувати власну по-

зицію, приймати рішення із врахуванням конкретних умов та наявності фактичної інформації [4, 5, 6]. Метод «мозкового штурму», в першу чергу, сприяє розвитку творчого підходу до вирішення проблеми, виробленню клінічного мислення, формуванню навичок роботи в групі, вибору та організації пошуку інформації, виробленню вмінь розробляти багатоваріантні підходи у вирішенні клінічної ситуації тощо [3]. Заслужовує на увагу також метод «Mind Mapping», який в першу чергу дозволяє творчо підходити до аналізу та структуруванню інформації, органічно поєднує можливості індивідуального та командного засвоєння навчального матеріалу [7].

Отже, застосування інтерактивних методів навчання в медичній освіті дозволить навчити студента вирішувати поставлені спочатку типові, а потім нетипові ситуаційні завдання, поступово підводячи до творчості, що важливе не тільки для осмислення та засвоєння інформації, а й для оволодіння прийомами прийняття певних рішень на основі засвоєного матеріалу з дисципліни [8]. Застосування інноваційних навчальних технологій дозволить реалізувати компетентнісний підхід до навчання, що відповідає новим стандартам набуття вищої медичної освіти в умовах реформування галузі [9, 10].

Мета роботи. Оцінити ефективність застосування технології «Mind Mapping» при викладанні на кафедрах медико-біологічного та клінічного профілю.

Основна частина. Дослідження проведені на базі кафедр гістології, цитології та ембріології та кафедри офтальмології Одеського національного медичного університету. Під спостереженням знаходились студенти міжнародного факультету (з англійською мовою навчання), та медичного факультету № 1. Всі дослідження проведені з інформованої згоди студентів. Студентів розділили на дві групи: 1) студентів, які навчалися із застосуванням технології «Mind Mapping»; 2) студентів, які навчалися без застосування технології «Mind Mapping». На першому етапі дослідження протягом першого семестру вивчення гістології студентам було запропоновано оволодіти навичками роботи з однією з комп'ютерних програм побудови карт розуму (використовувались лише програми вільного доступу). Протягом другого семестру оцінювали академічну успішність та психологічний стан студентів зазначеної групи. Групу порівняння складали студенти, які навчалися без застосування технології «Mind Mapping». На другому етапі дослідження проводили порівняння академічної успішності цих самих студентів, коли вони проходили навчання на клінічній кафедрі, а саме, кафедрі офтальмології. Особливостями викладання дисципліни «Офтальмологія» є вузька направленість та короткий термін вивчення. Тому обґрунтування використання технології «Mind Mapping» у даному випадку є доцільним.

Досліджували академічну успішність за середнім балом, внутрішню і зовнішню мотивацію [11], ситуативну тривожність за допомогою тесту Спілбергера-Ханіна [12], досліджували суб'єктивну оцінку самими студентами ефективності застосування технології «Mind Mapping». Для статистичного аналізу отриманих даних застосовували t-критерій Стьюдента та непараметричні методи, а саме, критерій χ^2 .

Отримані результати свідчать про те, що за суб'єктивним сприйняттям студентів використання технології «Mind Mapping» дозволяє їм зменшити час, витрачений при підготовці до практичних занять без втрати ефективності. Студенти зазначають, що вони краще структурують інформацію, побудова карт розуму дозволяє повторити фундаментальні дисципліни при підготовці до практичних занять на клінічних кафедрах.

Об'єктивно спостерігали підвищення середньої успішності студентів, які застосовують зазначену технологію. При цьому, під час сесії спостерігали в них меншу ситуативну тривожність, ніж в попередній сесії. Привертає увагу перерозподіл студентів в групах спостереження за характером мотивації до навчання. Так, збільшується кількість студентів, у яких превалює позитивна внутрішня мотивація до навчання, яку вони пояснюють впевненістю в власних силах і знаннях. Отримані дані узгоджуються з даними Меленко С.Р. про роль мотивації в навчанні [13] та Горпініч Т.І., 2015 [14] про те, що ситуації неуспіху служать істотною причиною зниження мотивації до навчання, формування негативних рис характеру і навіть формування деформації особистості. В свою чергу, зазначене вище підтверджується раніш отриманими нами даними про підвищення ситуативної тривожності у студентів під час екзаменаційної сесії. За нашими даними в період екзаменаційної сесії спостерігається зростання ситуативної тривожності у студентів, виявляються вегетативні ознаки дезадаптаційного синдрому [15, 16].

Отже, отримані дані підтверджують ефективність застосування технології «Mind Mapping» в навчальному процесі. Побудова карт розуму дозволяє студентам ефективно структурувати та аналізувати інформацію, знаходити взаємозв'язки між фундаментальними і клінічними дисциплінами.

Висновки. Застосування технології «Mind Mapping» підвищує успішність студентів при вивченні медико-біологічних та клінічних дисциплін. За суб'єктивною оцінкою підвищується вмотивованість студентів. Покращується емоційний стан і вмотивованість студентів до навчання. Отримані дані обґрунтовують необхідність створення елективних курсів з інтерактивних інноваційних технологій навчання на першому курсі університету.

Література

1. Табалюк Т.А. Особливості викладання офтальмології студентам-іноземцям стоматологічного факультету за кредитно-модульною системою навчання / Т.А. Табалюк // Медична освіта. – 2015. – № 1. – С. 114–116.
2. Досвід використання методів інтерактивного навчання у післядипломній медичній освіті / Н.В. Нагорна, О.В. Бордюгова, Г.В. Дубова, М.П. Лимаренко // Медична освіта. – 2014. – № 3 (додаток). – С. 144–146.
3. Мергель Т.В. Застосування інтерактивного методу «мозкового штурму» у навчальному процесі / Т.В. Мергель // Медична освіта. – 2015. – № 4. – С. 44–47.
4. Лашкул Д.А. Використання інтерактивних технологій при вивченні внутрішніх хвороб як умова інтенсифікації освітнього процесу / Д.А. Лашкул // Медична освіта. – 2014. – № 3 (додаток). – С. 125–127.
5. Бачук-Понич Н.В. Інтерактивні методи навчання в практиці студентського наукового гуртка / Н.В. Бачук-Понич, Т.О. Ілашук // Медична освіта. – 2014. – № 3 (додаток). – С. 16–17.
6. Моргунова С.А. Нові технології формування професійних компетенцій з дисципліни фармакологія: можливості кейс-методу / С.А. Моргунова // Медична освіта. – 2015. – № 1. – С. 78–80.
7. Хорст Мюлер. Составление ментальных карт: метод генерации структурирования идей. – М.: Омега-Л, 2007. – 126 с.
8. Виноградова О.М. Модернізація вищої української освіти шляхом впровадження положень болонського процесу. Огляд літератури / О.М. Виноградова, Р.М. Гнідь, Т.І. Пупін // Медична освіта. – 2015. – № 1. – С. 22–25.
9. Запорожан В.М. Оптимізація освітньої діяльності університету відповідно до закону України «Про вищу освіту» / В.М. Запорожан, В.Й. Кресюн, О.В. Чернецька // Медична освіта. – 2015. – № 2. – С. 53–54.
10. Сучасні завдання вищої медичної освіти та кадрового забезпечення реформування галузі / Старча Т.М., Волосовець О.П., Ключенко І.В. [та ін.] // Медична освіта. – 2015. – № 2. – С. 9–13.
11. Реан А.А. Психология и психодиагностика личности: Теория, методы исследования, практикум. – СПб.: Прайм-ЕВРОЗНАК, 2006. – 255 с.
12. Миронова Е.Е. Сборник психологических тестов. Часть I / Миронова Е.Е. – Минск: Женский институт ЭНВИЛА, 2005. – 155 с.
13. Меленко С.Р. Мотивація – рішучий фактор навчального процесу / С.Р. Меленко // Медична освіта. – 2015. – № 1. – С. 69–70.

14. Горпініч Т.І. Когнітивний дисонанс як психолого-педагогічна проблема / Т.І. Горпініч // Медична освіта. – 2015. – № 1. – С. 33–35.

15. Ульянова Н.А. Психокоррекция дезадаптивных и индивидуально-психологических характеристик больных с миопией / Н. А. Ульянова, К. В. Аймедов, О. В. Кривоно-

гова, Л. В. Венгер // Офтальмология. Восточная Европа. – 2014. – № 4. – С. 21–30.

16. Ульянова Н.А. Інформаційний стрес як фактор впливу на психоемоційний стан хворих на міопію / Н.А. Ульянова, К.В. Аймедов, О.В. Кривоногова // Вісник проблем біології і медицини. – 2014. – № 3. – С. 212–216.

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД У ПІДГОТОВЦІ ФАРМАЦЕВТИЧНИХ КАДРІВ

Л. М. Унгурян, О. І. Беляєва, Н. А., Прилипка І. В. Вишницька, І. Б. Петкова

Одеський національний медичний університет

Фармацевтичний сектор галузі охорони здоров'я України, є стратегічно важливим для держави, оскільки від цього залежать здоров'я нації, безпека у разі надзвичайних ситуацій, епідеміологічне благополуччя населення, незалежність від зарубіжної продукції. Подальший розвиток фармацевтичних підприємств потребує висококваліфікованого кадрового забезпечення.

Активно ведуться дискусії серед працівників практичної фармації щодо професійних обов'язків сучасних фахівців. Це пояснюється тим, що сфера діяльності щодо розробки і виробництва лікарських препаратів, контроль їх якості, збут, розподіл, вибір і раціональне використання лікарських засобів, а також державне регулювання фармацевтичного ринку ускладнилось. Виникає суттєва проблема фальсифікації лікарських препаратів, що потребує певної переорієнтації системи контролю якості і водночас кадрової підготовки фахівців.

Існують суттєві розбіжності в різних країнах щодо кваліфікацій, термінів і змісту навчання. У більшості країн до освітньо-професійної підготовки не входять такі складові навчальної програми, як клінічна фармація, навички проведення наукових досліджень, технологія виготовлення ліків в умовах аптеки, управління колективом, забезпечення якості тощо.

За результатами проведених досліджень і вимогами ВООЗ, до професійних компетенцій спеціалістів можна віднести: надання фармацевтичної допомоги будь-якій людині, що її потребує; знання, вміння й навички з професійної області; комунікативні вміння й навички, здатність вести бесіду, спілкуватись з відвідувачами аптекних закладів тощо.

На державному рівні визначення кваліфікацій для освітньо-кваліфікаційних рівнів “бакалавр” і “магістр” зі спеціальностей напряму “Фармація” і первинних посад повинні вирішувати Міністерство охорони здоров'я, Міністерство освіти і науки та Міністерство праці і соціальної політики. Очікується створення нового галузевого

стандарту для освітньо-кваліфікаційних рівнів бакалавр і магістр, моделі підготовки фахівців відповідно до Концепції реформування вищої фармацевтичної освіти.

Для формування необхідних особистісних якостей випускника вищого навчального закладу необхідно: усвідомлення мотивації постійного підвищення рівня професійної компетенції, розкриття своїх творчих здібностей і можливостей, володіння вміннями приймати рішення і нести за них відповідальність; усвідомлювати потребу у постійному самовдосконаленні. Компетенції – це інтегрована цілісність знань, умінь і навичок, що забезпечують професійну діяльність, це здібність людини здійснювати практичну діяльність. Реалізація компетентнісного підходу у професійній освіті буде сприяти досягненню головної мети – підготовці кваліфікованого спеціаліста, який вільно володіє своєю професією, здатного ефективно працювати на рівні світових і європейських стандартів, готового до постійного професійного росту, соціальної і професійної мобільності

Таким чином, кардинальні зміни, які відбуваються у системі вищої освіти, дозволять імплементувати європейські норми до національної вищої освіти та створити в Україні єдиний освітній простір, без якого неможливо піднімати питання про визнання у світі вітчизняних дипломів, продовження навчання студентів, аспірантів у зарубіжних університетах.

Література

1. Савченко О. П. Компетентнісний підхід у сучасній вищій школі [Електронний ресурс] / О. П. Савченко // е-журнал «Педагогічна наука: історія, теорія, практика, тенденції розвитку». – 2010. – № 3. – Режим доступу: http://intellect-invest.org.ua/pedagog_editions_e-magazine_pedagogical_science_vypuski_n3_2010_st_16/

2. Про вищу освіту [Електронний ресурс]: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII (Редакція від 13.03.2016 р.) – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>